

NAUJIEJI SVETIMŽODŽIAI SU ŠAKNIMI *BLOG*- IR JŲ ATITIKMENYS

Straipsnyje aptariami naujieji svetimžodžiai, turintys šaknį *blog-*, ir jų lietuviški atitikmenys: įvairiais metodais tirti leksikos variantų konkurencinės vartosenos polinkiai ir kalbos vartotojų nuostatos. Taip pat nagrinėjamos lietuviškų variantų (ne)plitimo priežastys, remiantis tyrimo rezultatais, teikiama variantų rekomendacijų.

Teigiama, kad *blògo* (angl. *blog* < *weblog* < *web* „tinklas (žiniatinklis)“ + *log* „įrašas“ < *logging* „kompiuterių programos atliekamų veiksmų sekos dokumentavimas“)¹ sąvoka Lietuvoje pradėta vartoti apie 1999 m., sukūrus pirmąjį lietuvišką blogą *www.gobbitas.lt* (žr. Spiridavičiūtė 2007: 35). Šis reiškinys kompiuterijos žodynuose apibrėžiamas kaip „interneto svetainėje publikuojamų straipsnių (įspūdžių, naujienų, įvykių, pamąstymų ir kt.) rinkinys. Straipsniai paprastai publikuojami atbuline chronologine tvarka“ (KTAŽ 2007)².

Svetimžodis *blògas* (vartosenoje aptinkamas ir variantas *veblogas*) atsinešė nemažai – per 20 – giminiškų svetimžodžių. Dažniausiai vartojamas tos pačios šaknies svetimžodis *blogeris* „bloga rašytojas, autorius“, labai dažna, ne tik šios srities profesionalų, bet ir mokslo tyrėjų vartojama sąvoka *blog(o)-sfera* „blogų visuma“, kiek retesni rūšiniai aptariamojo reiškinio pavadinimai: *audioblogas* „medžiaga, pateikiama garso failuose“, *videoblogas*, *vblogas*, *vlogas* „medžiaga, pateikiama vaizdo failuose“, *fotoblogas*, *flogas* „fotografijų blogas“, *moblogas* „mobiliuoju telefonu kuriamas blogas“, *link(b)logas* „nuo-

¹ Šaltiniai, kuriais remiantis nustatytos pamatinės svetimžodžių formos ir apibrėžtys, pateikiami šaltinių sąrašė. Nemaža dalis naujųjų svetimžodžių kol kas nėra įtraukti net į kalbos pokyčius fiksuojančius naujažodžių žodynus ar interneto enciklopedijas, tad jų apytikslės reikšmės nusakytos remiantis (kartais negausia) vartosena.

² Išsamiau apie svetimžodžio etimologiją ir juo įvardijamo reiškinio apibrėžtį žr. šioje *Kalbos kultūroje* (Miliūnaitė 2008: 27–31)

rodų blogas“; prie rūšinių pavadinimų savotiškai šlietūsi *profblogas* „profesionalo rašomas blogas“, *splogas* „spamo blogas“, *superblogas* „populiarus blogas“. Specialistams svarbios sąvokos *blogferma* „blogų talpinimo vieta“, *blogorama* „blogų apžvalga“, *blogrolas* „autorius mėgstamų blogų nuorodų sąrašas“, *blogologas* „blogų reitingavimo sistema“. Retas svetimžodis *blogingas* „blogų rašymas“ (nes konkuruoja su dažnesniu hibridu *bloginimas*), labai reti (vienkartiniai) svetimžodžiai *blogerizmas* „bloginimo sistema“, *blogonautas* „bloggeris“, *blogoinkubatorius* „blogų talpinimo vieta“ (*blogfermos* sinonimas), *blogdialogas* „blogų dialogiškumas“, *blogodepresija* „būsena, kai neįmanoma rašyti blogo“.

Vartosenoje aptikta nemaža (per 10) bendrašaknių darinių su lietuviškomis priesagomis. Dalis iš jų yra aplietuvinti minėtųjų svetimžodžių sinonimai, plg.: *blòginimas*, *blògavimas*, *blogeriavimas* ir *blogingas*; *blògintojas*, *blogūnas*, *blogovas* ir *blògielis*. Veiksmažodžio *blòginti* „rašyti blogą“ priesaga laikytina greičiau prisitaikymo prie lietuvių kalbos gramatinės sistemos, o ne darybos priemone (plg. Keinys 1984: 114; Mikelionienė 2000: 70). Vartosenoje pastebėtas sinonimas *blòguoti* (labai retas) ir keletas priešdėlinių vedinių: *išblòginti*, *pablòginti*, *nublòginti*, *apiblòginti*, *priblòginti*.

Atitikmenų svetimžodžiui *blògas* pasiūlyta tik 2005 m. pradžioje. Pirmasis teikinyis buvo *kaupas*. Jis vartosenoje neplito, kalbos vartotojų buvo kritikuojamas. 2007 m. sausio mėnesį Valstybinės lietuvių kalbos komisijos konsultacijų banke (toliau – VLKK KB) jau buvo galima rasti dvižodį atitikmenį *interneto dienoraštis*. 2007 m. kovą VLKK svetainėje <http://www.vlkk.lt/> atliekant kalbos vartotojų apklausą buvo siūloma balsuoti už tokius lietuviškus šios realijos pavadinimus: *tinklaraštis*, *interneto dienoraštis*, *asmenraštis*, *mintynas* (plačiau žr. Jakovlevas 2007: 15; Spiridavičiūtė 2007: 35). Kalbamuojų metu VLKK KB kaip galimi svetimžodžio *blògas* pakaitai teikiami *interneto dienoraštis*, *tinklaraštis*, *asmenraštis*; *blogeris* ir aplietuvintas jo variantas *blògintojas* vertinami kaip žargono žodžiai. Bendrinėje kalboje siūlomi vartoti lietuviški variantai (*interneto*) *dienoraščių rašytojas*, *dienoraštininkas* (žr. <http://www.vlkk.lt/konsultacijos>).

Iš kalbos leidinių, kuriuose galima rasti informacijos ne tik apie svetimžodžio *blògas*, bet ir keletą kitų bendrašaknių svetimžodžių atitikmenis, minėtinas internetinis *Kompiuterijos terminų aiškinamasis žodynas* (KTAŽ 2007). Čia pateikiami lietuviški variantai *tinklaraštis*, *interneto dienoraštis* (*weblog*, *blog*); *garsinis tinklaraštis*, *garsinis interneto dienoraštis* (*audio blog*); *vaizdo tinklaraštis*, *internetinis vaizdo dienoraštis* (*video blog*, *vlog*); įrašius į

paieškos langelį žodžio fragmentą *tinklarašt-*, pateikiami tokie paieškos rezultatai: *garso tinklaraštis, tinklaraštis, vaizdo tinklaraštis* – tai tarsi rodytų žodynų rengėjus labiau linkstant prie skolinio *blògas* vienažodžio atitikmens (<http://www.likit.lt/term/z2odynas.html>).

Lentelėje pateikiami vartosenoje rasti ir kiti minėtų dažnesnių svetimžodžių su šaknimi *blòg-* atitikmenys (čia įtraukti ir kalbamuojų metu rekomenduojami žodynų teikiniai – beveik visi jie kartu laikytini ir vartosenos variantais).

1 LENTELĖ. Naujieji svetimžodžiai su šaknimi *blòg-* ir jų atitikmenys

Svetimžodis (aplietuvinas sinonimas)	Atitikmuo su <i>tinklarašt-</i>	Kiti atitikmenys
<i>blògas</i> (<i>veblogas</i>)	tinklaraštis	interneto dienoraštis, asmenraštis
<i>blogeris</i> (<i>blògintojas, blogovas, blogūnas, blògietis</i>)	tinklaraštininkas, tinklaraščio autorius, tinklarašys	(interneto) dienoraštininkas, (interneto) dienoraščio rašytojas, interneto asmenraštininkas
<i>blòginti</i> (<i>blòguoti</i>)	rašyti (pildyti) tinklaraštį, tinklaraštininkauti, tinklaraščiauti	rašyti interneto dienoraštį
<i>blogingas</i> (<i>blòginimas, blògavimas, blogeriavimas</i>)	tinklaraščio rašymas	interneto dienoraščio rašymas
<i>blog(o)sfera</i>	tinklaraštija	interneto dienoraščių visuma
<i>blogrolas</i>	tinklaraščių sąrašas	interneto dienoraščių sąrašas
<i>blogorama</i>	tinklaraščių apžvalga	interneto dienoraščių apžvalga
<i>audioblogas</i>	garso, garsinis tinklaraštis	garsinis interneto dienoraštis, internetinis garso dienoraštis
<i>fotoblogas</i> (<i>flogas</i>)	fototinklaraštis, nuotraukų tinklaraštis	fotodienoraštis
<i>moblogas</i>	judrusis, mobilusis tinklaraštis	mobilusis interneto dienoraštis
<i>videoblogas</i> (<i>vblogas, vlogas</i>)	vaizdo tinklaraštis, videotinklaraštis	vaizdaraštis, internetinis vaizdo dienoraštis

VARTOSENOS POLINKIAI

Siekiant nustatyti leksikos variantų konkurencijos polinkius, daugiausia dėmesio skirta tikslinei viešajai laisvajai vartosenai (dėl termino žr. Miliūnaitė 2008) – tinklaraščiams: 1) atlikta statistinė tinklaraščių analizė ir 2) anketinė tinklaraštininkų apklausa. Tiriamosios leksemos vartojamos ne tik tinklaraščiuose, bet ir plačiau, tad buvo tirta ir 3) bendroji vartosena: remiantis bendrąja interneto paieškos sistema *Google*, daryta statistinė analizė, leksikos variantų konkurencijos raidai nustatyti atliktas ir kokybinis tyrimas.

1. Leksikos variantams tirti buvo parinkti 45 lankomiausi tinklaraščiai, įtraukti į Lietuvos tinklaraščių enciklopedijos svetainėje paskelbtą *Lietuvos tinklaraščių rinkimai 2008* nugalėtojų sąrašą (<http://visiblogai.lt/index.php/Rinkimai08>) ir lietuviškų tinklaraščių reitingo svetainėje paskelbtą (2008 10 03) lankomiausių tinklaraščių lentelę (<http://www.blogologas.lt/>). Siekiant nustatyti dabartinę padėtį, tirti naujausi, t. y. pastarųjų mėnesių, tinklaraščių įrašai ir temų bei nuorodų sąrašai.

Šėsiuose tinklaraščiuose rūpimų leksemų neaptikta. Iš kitų 39 tinklaraščių 14-oje vartojami tik lietuviški variantai (*tinklaraštis*, rečiau *tinklaraštininkas*), 13-oje tik skoliniai (*blogas*, *bloggeris*), toks pats skaičius (13) tinklaraščių pramaišui vartoja skolintus ir lietuviškus variantus (*tinklaraštis* ir *blogas*, *tinklaraštininkas* ir *bloggeris*). Iš pastarųjų penkiuose labiau linkstama prie lietuviškų pavadinimų: svetimžodžiai yra arba vienkartiniai, arba aptinkami tik nuorodose; arba nuosekliai renkamas seniau pasiūlytą ir vartosenoje labiau paplitusį lietuvišką variantą *tinklaraštis*, bet kol kas paliekamas svetimžodis *bloggeris* ir kiti paplitusių atitikmenų neturintys *blog*- dariniai, arba svetimžodžiai atlieka aiškinamąją, metalingvistinę, funkciją, pvz.:

“**Blogas**” – pirmiausia tai yra sulietuvintas angliškas terminas “**Blog**”, kuris yra originalaus termino “**Weblog**” sutrumpinimas. Jis lietuvių kalboje verčiamas, kaip **tinklaraštis**. Taigi išsiaiškinome, jog “**Blogai**” lietuvių kalboje vadinami **tinklaraščiais**. Tačiau kas tai per reiškiny? **Tinklaraščiai** – unikali erdvė, kurią gali valdyti pats jo autorius: nevaržomas rašyti savo mintis, publikuoti nuotraukas, talpinti nuorodas, sulaukti interneto vartotojų komentarų. Pirmieji **tinklaraščiai** internete aptinkami 1996–1997 metais JAV, kuomet keletas internautų asmeniniuose tinklalapiuose publikavo kasdienines savo naujienas. Turbūt pagrindinė **tinklaraščių** populiarumo priežastis – **paprastumas ir laisvė**. Šiuo metu **tinklaraščiai** yra taip išplitę, jog juos turi beveik visi – nuo savo džiaugsmams besidalijančių paauglių iki aukštas pareigas užimančių **verslininkų bei organizacijų**. **Tinklaraščiams** priskiriamos specializuotos interneto svetainės arba bendrųjų svetainių sritys, ku-

riose talpinamos dažnai rašomos publikacijos, išdėstytos chronologine tvarka, kuriose autoriai, vadinamieji **“bloggeriai”** (**tinklaraštininkai**), išsako savo mintis, įvykius, pastebėjimus ir idėjas pasirinkta tema. **Tinklaraščiuose** dažniausiai komentuojamas pasirinktos temos turinys, toks kaip muzika, kinas, maistas, politika ar naujienos; daugelis **tinklaraščių** veikia kaip asmeniniai dienoraščiai. Tipinis **tinklaraštis** sudarytas iš teksto, paveikslėlių ir nuorodų į kitus **“blogus”**, puslapius ar kitokią su **tinklaraščio** tematika susijusią informaciją. Dauguma tinklaraščių yra tekstiniai, tačiau populiarūs ir **“fotoblogai”**, **“videoblogai”**. [http://kasyrablogas.lt]³

Šiuo konkrečiu atveju polinkį vartoti būtent lietuviškus terminus rodytų ir svetimžodžių grafinis išskyrimas. Atkreiptinas dėmesys į išretintu šriftu [išskirtą – *J. G.*] žodžių junginį *asmeninis dienoraštis* – jis vartojamas ne kaip universalus svetimžodžio *blògas* atitikmuo (plg. *tinklaraštis*), bet kaip siauresnis terminas, vienos iš tinklaraščio rūšių pavadinimas.

2. Siekiant patikrinti, ar tinklaraščių leksikos variantų tyrimo rezultatai tikrai rodo dabartinius vartosenos polinkius, išsiaiškinti variantų pasirinkimo motyvus, galimą jų priklausomybę nuo demografinių bei socialinių veiksnių, buvo atlikta anketinė tinklaraštininkų apklausa. Teirautasi: 1) kurį (kuriuos) iš variantų (*blogas / tinklaraštis / interneto dienoraštis / kita; bloggeris / tinklaraštininkas / (internet)o dienoraštininkas / kita; bloginti / rašyti tinklaraštį / kita*) respondentas vartoja ir kodėl; 2) ar varianto pasirinkimas priklauso nuo aplinkybių. Išplatinta per 50 anketų – jos pirmiausia buvo išsiųstos tirtų lankomiausių tinklaraščių autoriams, vėliau, siekiant didesnio reprezentatyvumo, dalyvių skaičius papildytas kitais respondентаis (pvz., jaunesnio amžiaus).

Gauta 21 anketa, dauguma jų – iš minėtų skaitomiausių tinklaraščių autorių. Respondentų amžius – 16–30 m.; apklausta 17 vyrų ir 4 moterys, beveik visų išsilavinimas – (nebaigtas) aukštasis, t. y. studijos arba pabaigtos (nuo 23 m.), arba tebetęsiamos (18–23 m.) – nelygu amžius; išskyrus vienintelio mokyklinio amžiaus (16 m.) atstovo ir vidurinį išsilavinimą turinčio 24-erių metų respondento. Daugiau nei trečdalis respondentų veiklos arba domėjimosi sritis, profesija susijusi su informacinėmis technologijomis; kiek mažiau – su ekonomika ir finansais, (internet) reklama, rinkodara; esama teisės, personalo vadybos, istorijos, fizikos specialistų. Tiriamųjų

³ Čia ir toliau pavyzdžiuose aktualūs teksto elementai pajuodintu ar retintu šriftu yra išskirti straipsnio autorės, kalbinė raiška ir grafiniai ženklai (kabutės ir kt.) autentiški.

skaičius, kad ir nelabai didelis, iš esmės atitinka tinklaraščių tyrėjų ir pačių tinklaraštininkų piešiamą tipiško tinklaraštininko portretą:

Atliktų tyrimų kol kas nėra, tačiau manoma, kad blogerių amžius Lietuvoje 15–30 metų (Spiridavičiūtė 2007: 36).

Koks yra Lietuvos blogerio portretas? <...> Koks? Jaunas, galima sakyti, kad apie dvidešimties metų (galbūt šiek tiek vyresnis), vyras, baltasis, neakcentuojantis savo tikėjimo. Jis domisi kompiuteriais (gal net gi galima teigti dar griežčiau – programuotojas) arba marketingo specialistas. [*www.nepo.lt/lt/nuomone/kritika/koks-tas-lietuvisko-blogerio-portretas*, 2007 11 16]

Ištyrus konkrečių leksemų (leksikalizuotų jų junginių) vartojimą, paaiškėjo, kad iš lietuviškų atitikmenų respondentai renkasi tik turinčius sudurtinio žodžio dalį *tinklarašt-* (išskyrus vienintelį atvejį, kai respondentas nurodo, kad renkasi *interneto dienoraštį*, nes jo tinklaraštis priklausantis būtent šiai tinklaraščių rūšiai). Atsižvelgiant į ilgesnę svetimžodžių vartojimo istoriją (naujadaras *tinklaraštis* ir jo vedinys *tinklaraštininkas* bei junginys *rašyti tinklaraštį* yra pasiūlyti vėliau negu pirmieji atitikmenys *kaupas*, *interneto dieno-raštis*, *asmenraštis*; *dienoraštininkas*; *rašyti interneto dienoraštį*) galima teigti, kad minėtieji *tinklarašt-* vediniai gana sėkmingai konkuruoja su savo pirmtakais svetimžodžiais. Juos nurodė vartojantys panašus skaičius respondentų, plg.: *rašyti (pildyti) tinklaraštį* (14) / *bloginti,rašyti (į) blogą* (14: 11 ir 3); *tinklaraštis* (15) / *blogas* (16); *tinklaraštininkas, tinklaraščio autorius* (10: 5 ir 5) / *blogeris, blogo autorius* (18: 15 ir 3) (respondentai galėjo nurodyti vartojantys kelis tos pačios realijos pavadinimus). Kol kas tik pastarosios poros lietuviškieji variantai populiarumu kiek nusileidžia skolintiems – akivaizdu, kad iš galimų vienažodžių atitikmenų sunkiau kelią skinasi ilgokas sudurtinis vedinys *tinklaraštininkas* – tą pastebi ir patys tinklaraštininkai (plačiau žr. skyrių „Leksikos varianto pasirinktį lemiantys veiksniai“).

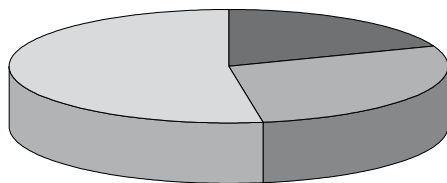
Išnagrinėjus kiekvieno anketuoto respondento pasirinktus variantus, nustatyta, kad daugiau – per pusę (11) – respondentų pramaišiu vartoja lietuviškus (*tinklaraštis, tinklaraštininkas (tinklaraščio autorius),rašyti (pildyti) tinklaraštį*) ir skolintus (*blogas, blogeris (blogo autorius), bloginti (rašyti blogą)*) leksikos variantus. Dalis respondentų nurodė variantiškai vartojantys visų trijų porų dubletus, kitiems būdingos dvi varijuojančios pozicijos, dar kiti sinonimiškai vartoja tik vienos kurios iš trijų porų leksikos variantus (visoms trimis grupėms atstovauja panašus respondentų skaičius). Trečioje respondentų grupėje (sąlygiškai vidutinis tinklaraštininkų amžiaus tarpsnis 18–26 m.)

vyrauja 20–25 m. respondentai; palyginti su kitomis, čia daugiau moterų (3), santykiškai mažiau informacinių technologijų (toliau – IT) specialistų.

Beveik perpus mažiau respondentų (6) pažymėjo vartojantys tik svetimžodžius *blogas*, *bloggeris* (*blogu autorius*), *bloginti* (*rašyti blogą*). Vienas iš jų tekstiniuose komentaruose nurodė dalykinėje aplinkoje vartojantis lietuviškus *tinklaraš*-variantus, o kitas respondentas būtent šiuos „pastaruoju metu sugalvotus“ lietuviškus atitikmenis paminėjo kaip tinkamus vartoti palyginti su „seniau pasiūlytuoju pavadinimu *interneto dienoraštis*, kuris jo rašomam fotoblogui netinkas“. Pastebėtina, kad visi šios grupės atstovai yra vyrai, priklausantys sąlygiškai vidutiniam ir vyriausiam tinklaraštininkų amžiaus tarpsniui (22–30 m.), dauguma IT specialistai.

Mažiausiai respondentų (4) anketoje pažymėjo vartojantys tik lietuviškus pavadinimus *tinklaraštis*, *tinklaraštininkas* (*tinklaraščio autorius*), *rašyti* (*pildyti*) *tinklaraštį*. Tačiau tekstiniuose komentaruose trys iš jų nurodė neoficialioje aplinkoje vartojantys ir svetimžodžius. Taigi apibendrinant galima teigti, kad kalbamuoju metu būdingiausia variantiška skolinto ir lietuviško realijos pavadinimo vartoseną (respondentų pasiskirstymą pagal lietuviškų ir skolintų leksikos variantų pasirinktį žr. žemiau pateiktame pav.). Šiai grupei priklausančius vieną moteriškosios ir tris vyriškosios lyties respondentus, tarp kurių du IT specialistai, galima laikyti jaunesnio tinklaraštininkų amžiaus tarpsnio (16–23 m.) atstovais.

Anketinis tinklaraštininkų nuomonės tyrimas iš esmės patvirtino tinklaraščių tyrimo rezultatus. Skirtingais metodais nustatyti panašūs leksikos variantų vartosenos polinkiai: su svetimžodžiais realiai ir, turint galvoje nevienodą vartojimo tradiciją (atitikmenų nenaudai), gana sėkmingai konkuruoja – kalbamuoju metu yra beveik vienodai populiarūs – tik naujadarai, turintys sudurtinio žodžio dalį *tinklarašt*-, o kiti atitikmenys praktiškai ne-

 vartoja tik <i>tinklarašt</i> -	 vartoja tik <i>blog</i> -	 vartoja <i>blog</i> - ir <i>tinklarašt</i> -
---	---	--

Tinklaraštininkų pasiskirstymas pagal anketos duomenis

vartojami; didelė dalis tinklaraštininkų kol kas pramaišiu vartoja tą pačią realią įvardijančius svetimžodžius ir jų atitikmenis. Tiesa, anketinė apklausa rodo kiek didesnę variantiškumo polinkį nei pačių tinklaraščių tyrimas: daugiau nei pusė anketas pildžiusių tinklaraštininkų nurodė pramaišiu vartojantys tos pačios realijos skolinimą ir lietuvišką pavadinimus, o iš tirtų populiariųjų tinklaraščių, kuriems būdingas tas pats polinkis, tokių yra kiek mažiau (trečdalis). Šį skirtumą neabejotinai lemia tai, kad, kaip rodo komentarai, savo rašomus tinklaraščius dauguma autorių laiko vieša veikla, supranta kaip dalykinę, oficialiąją, rašytinę vartoseną, todėl stengiasi laikytis kalbos normų, rinktis lietuviškus variantus, o sakytine forma, neoficialiai bendrauja laisviau, dažniau renkasi įprastesnį skolinimą variantą. Taigi tinklaraščiai – bent jau dalis jų – rodo tik viešai vartojamos leksikos polinkius, o anketos iliustruoja ir privačią vartoseną.

3. Siekiant reprezentatyviau ištirti bendrosios – ir (redaguojamos) oficialiosios, ir (neredaguojamos) neoficialiosios – vartosenos polinkius, be anketaavimo ir tinklaraščių tyrimo, buvo pasitelkta paieškos sistema *Google*. Nustatyta, kad dažniausias yra svetimžodis *blogas* (3370 pavartojimų), beveik triskart retesnis jo vienažodis atitikmuo *tinklaraštis* (1370), o dvižodis *interneto dienoraštis* yra visai retas (266), atitikmens *asmenraštis* tiriamąja forma visai neaptikta⁴. Ištyrus šių leksikos variantų priesaginius vedinius ir (ar) sudėtinius pavadinimus, įvardijančius veiksmo atlikėją ir patį veiksmą, nustatyti panašūs polinkiai: dažniausias svetimžodis *blogeris* (5350), keliskart retesnis jo atitikmuo *tinklaraštininkas* (990), *dienoraštininkas* labai retas (6), variantų *interneto dienoraštininkas* ir *asmenraštininkas* neaptikta; iš lietuviškų variantų dažniausias *rašyti tinklaraštį* (1220), *rašyti interneto dienoraštį* labai retas (69), *rašyti asmenraštį* neaptikta (varianto *bloginti* vartosenos dažnumo nustatyti neįmanoma dėl homografo *blōginti*). Tam tikri *Google* paieškos netikslumai (pvz., dažnesnio žodžio gali būti pateikiama ne tik prašoma forma, bet gali pasitaikyti ir kitų linksnių) neleidžia šių rezultatų laikyti visiškai statistiškai patikimais – jie vertintini kaip atskleidžiantys bendruosius vartosenos polinkius.

Atkreiptinas dėmesys, kad paieškos sistemos *Google* statistiniai duomenys atspindi ne kalbamojo meto padėtį, bet visą svetimžodžių ir nevienodu metu pasiūlytų jų atitikmenų vartosenos istoriją (svetimžodžio atveju ji objektyviai

⁴ Buvo tirta ne visa paradigma, o tik kiekvieno varianto naudininko linksnis (siekiant išvengti homografų *blogas* / *blogas*). Paieška atlikta lietuviškuose tinklalapiuose 2008 10 12.

ilgesnė; *interneto dienoraštis* yra senesnis teikinyis nei *tinklaraštis*). Kitais dviem metodais tirta tikslinė auditorija ir būtent jos kurti tekstai – tinklaraščiai, taigi tam tikras, manytina, itin svarbus, vartosenos fragmentas, o paieškos sistema *Google* reprezentuoja vartosenos įvairovę nuo redaguojamos žiniasklaidos dublikatų iki dažnai privačius pokalbius primenančių pokalbių svetainių komentarų. Nepaisant minėtų skirtumų, šių leksikos variantų vartosenos polinkiai iš esmės sutampa: statistika liudija, kad vieninteliai realūs svetimžodžių konkurentai yra atitikmenys su dėmeniu *tinklarašt-*.

Tai patvirtina ir kokybinio bendrosios vartosenos raidos tyrimo duomenys. Jie rodo, kad viešojoje oficialiojoje vartosenoje kalbamuoju metu matyti akivaizdus polinkis vartoti lietuviškus atitikmenis, dažniausiai būtent variantus su *tinklarašt-* (kiti variantai kartais pasirenkami kaip kontekstiniai sinonimai ar metakalbiniais sumetimais), pvz.:

Kas yra **tinklaraštininkai**? Kuo juos laiko tradicinė žiniasklaida ir kokiais jie nori patys save matyti? Kuo lietuviška **tinklaraštija** skiriasi nuo užsieninės? Kaip sėkmingai rašyti savo **interneto dienoraštį**? Kiek svarbi taisyklinga lietuvių kalba internete? Ar įmanoma uždirbti iš **tinklaraščių rašymo**? Visos šios temos buvo aptariamose antrojoje Lietuvos **tinklaraščių** ir interneto konferencijoje “BlogIn 2008”. <...> Net nesinori tikėti, kad tai – ne profesionalų konferencija, o viena pomėgį turinčių žmonių, ir dar tokių jaunų, susirinkimas. Beje, publika tikrai jauna, amžiaus vidurkis galėtų būti dvidešimt penkeri metai. [Adomas Rutkauskas, “BlogIn 2008”: moderni Lietuvos interneto konferencija, 2008 04 14, Veidas, interneto prieiga: <http://www.veidas.lt/lt/leidinys.full/48033cb3856aa>]

Maždaug prieš porą metų lietuviški variantai tebuvo svetimžodžio, ir praktiškai tik vieno – *blogo* – palydovai. Tuomet dažniausiai vartotas *interneto dienoraštis*, pvz.:

Sparčiai Lietuvoje išpopuliarėję **internetiniai dienoraščiai** (angl. **blog**) šalyje išsikovojo tvirtas pozicijas ir net įsiliejo į tradicinę laikomą žiniasklaidą. Tai teigia tokius **dienoraščius** rašantys autoriai, kurie kovo 14 dieną rinksis į pirmąją Lietuvos “**blogerių**” konferenciją.

“Dėl vis didėjančios “**blogų**” autorių bendruomenės įtakos “**blogai**” pradami vadinti piliečių žiniasklaida, nes dėl įkūrimo ir prieigos paprastumo jau tapo puikia visuomenės informavimo priemone, galinčia skleisti svarbiausias žinias efektyviau sparčiau už tradicinę spaudą, radiją ar televiziją”, – teigiama “**blogų**” autorių pranešime.

Anot **dienoraščio** www.zudykreklama.lt autoriaus Arnoldo Rogoznyj, vadina mieji “**blogeriai**” pasižymi konstruktyvumu, savo srities išmanymu ir analize. “**Blog**” skiltis jau turi lietuviški naujienų portalai www.delfi.lt, www.alfa.lt, www.vz.lt, kai

kurie žymūs politikai. Pastebima, kad kai kurių **“blogų”** įrašai spausdinami ir spaudoje, komentuojami radijuje ar televizijoje <...> [“*Blogai*” *Lietuvoje įsiliejo į tradicinę žiniasklaidą, teigia specialistai*, 2007 02, *balsas.lt*]

Tai suprantama, nes atitikmuo *interneto dienoraštis*, greta *kaupo, asmenraščio*, yra vienas iš ankstesnių lietuviškų variantų, *tinklaraštis* radosi kiek vėliau. Natūralu, kad kurį laiką lietuviški variantai konkuruoja ne tik su svetimžodžiu, bet ir tarpusavyje – kartais netgi tame pačiame tekste vartojami pramaišiu:

Blogai, ar – kaip siūlo VLKK – **interneto dienoraščiai** (dar trečiaip – **tinklaraščiai**) sparčiai populiarėti Lietuvos internetinėje erdvėje pradėjo tik prieš porą metų, tačiau ir dabar yra daug žmonių, nežinančių, kas yra **blogai**. **Blogai** jiems yra tai, kas negerai, kai tuo tarpu lietuviškoje **blogosferoje** yra daugybė tikrai gerų dalykų. [Tomas Andriukonis, *Keli štrichai lietuviško blogerio portretui*, 2007 11 21, *www.vtv.lt/naujienos*]

Intymiai skambantis **interneto dienoraštis (weblogo** kiti lietuviški pakaitai: **tinklaraštis, asmenraštis**) – perspektyvus kintančios žiniasklaidos produktas. <...> Plačias auditorijas **interneto dienoraščiai** pritraukia aktualumu, laisvumu, radikalumu, įvairumu ir galimybe rinktis bei aktyviai dalyvauti gausioj pranešimų grandinėj. O dabar atsisukime į **tinklaraščio** kūrimą ir išlaikymą. Geras **tinklaraštis** – subtilaus skonio, žvalios išminties ir neįkainojamo laiko kombinacija. Toks junginys pasižymi magnetine vartotojų, neišvengiamai ir tiekėjų trauka. Tai gi kokybiškas **tinklaraštis** gali tapti pasipelnymo šaltiniu. [S. Štrimaitytė, *Interneto dienoraštis komercijos baloje*, 2007, http://www.universitetozurnalistas.lt/archyvas/unizur/unizur_5_6.html]

Atitikmenų su dėmeniu *tinklarašt-* tinkamumą rodytų ir tai, kad oficialiojoje vartosenoje šalia dvižodžio lietuviško varianto *interneto dienoraštis* vėliau atsiranda kitas lietuviškas atitikmuo, pvz.:

Antroje dalyje lektorius apžvelgs „blogosferą“ – **interneto dienoraščių (tinklaraščių)** erdvę „Integruok! Rinkodaros komunikacija 2008“. [2008 m. vasario 7–8 d., Vilnius, viešbutis „Crowne Plaza Vilnius“, konferencijos programa *www.vcc.lt/lt/integruok*]

Iš pavyzdžio matyti pastangos lietuviškai apibūdinti ir kitą tinklaraštininkams svarbų terminą *blogosfera*. Pastebėtina, kad vartosenoje kalbamuoju metu jau esama atitikmenų beveik visiems svetimžodžiams, turintiems šaknį *blog-*, – šiuos poreikius geriausiai tenkina atitikmenys su dėmeniu *tinklarašt-* (jie yra dažniausi).

LEKSIKOS VARIANTŲ ATRANKĄ LEMIANTYS VEIKSNIAI

Elektroninis svetimžodžių su šaknimi *blog-* ir jų atitikmenų diskursas, apklaustų tinklaraštininkų komentarai gana aiškiai atskleidžia atitikmenų, priklausančių *tinklaraščio* grupei, populiarumo, gebėjimo konkuruoti su svetimžodžiais ir kitais lietuviškais variantais priežastis.

Pirmiausia keletas VLKK svetainės diskusijų erdvėje skirtingų autorių pateiktų komentarų:

Web log iš anglų – tinklo raštas, taigi **tinklaraštis**. Parduotuvėje dirba pardavėjai, kirpykloje kerpa kirpėjai, o **tinklaraštį** rašo **tinklaraštininkai**.

Internetinis dienoraštis dar dar (nors ir ilgokas), tačiau **asmenraštis**, kad ir apibūdina kas yra “**blog**”, kita vertus, nenusako pilnai, jog **tinklaraštis** egzistuoja internete, taip pat šis terminas sudaro prielaidą nuomonei, jog **asmenraštis** – kažkas asmeniško ir konfidencialaus, tuo tarpu **tinklaraščiai** nukreipti į sociumą. Lieka **tinklaraštis**.

Klausėt neatidžiai – Donskis pavadino **blogą dienoraščiu**, bet bekalbant paaiškėjo, kad toks pavadinimas nelabai tikęs, nes **dienoraštis** yra intymus reikalas, o **blogas** yra atviras **dienoraštis**, t. y. nelabai nuoširdus, **blogovas** rašo žinodamas, kad jį skaitys visi.

Esu girdėjęs, kad kalba – tai sistema. **Blogas, blogeris, blogsfera, blogorama, blogferma**.

Panašiai apie leksikos variantus atsiliepia ir anketas užpildę tinklaraštininkai:

Tinklaraštis yra pats informatyviausias pavadinimas, atitinkantis angl. „blog“ reikšmę (mat šis kilo nuo žodžių *web* (tinklas) ir *log* (šiuo atveju – chronologine tvarka išdėstyti įrašai, tarp informatikų dažnai vadinami tiesiog *logais*).

Vartoju variantą **tinklaraštis**, nes **blogas** yra sulietuvintas angliškas žodis, o **interneto dienoraštis** neatitinka **tinklaraščių** esmės.

Mano **blogas** nėra **dienoraštis**, šiek tiek kitokia forma pildomas. Tai **fotoblogas** ir negalėčiau pasakyti, kad tai, ką aš darau, galėtų vadintis **dienoraštis**. Gal pastaruoju metu sugalvotas terminas **tinklaraštis** ir galėtų būt vartojamas.

Tiksliausiai apibūdina žmogaus veiklą: t. y. **tinklaraštininkas** yra tas, kuris **rašo tinklaraštį**. Be to, skamba itin gražiai.

Vartoju variantą **tinklaraščio autorius**, nes **blogeris** yra sulietuvintas angliškas žodis, o **tinklaraštininkas** per ilgas ir per painius.

Rašyti tinklaraštį – vienintelis pakenčiamai skambantis iš visų variantų, teisingai atspindi mintį.

Taigi komentarai rodo, kad kalbos vartotojams priimtinausi svetimžodžių su šaknimi *blog-* atitikmenys, priklausantys *tinklaraščio* grupei: jų motyvacija yra aiški, sutampa atitikmenų ir skolinių semantinė apimtis, lietuviški variantai yra sistemiški (sudaro adekvačią svetimžodžiams sistemą), palyginti ekonomiškai ir darūs. Šios ypatybės labai svarbios ir kuriant kitus vienažodžius, ir sudarant susijusius daugiažodžius pavadinimus, pvz.: *teminis tinklaraštis, ekonominis tinklaraštis; tinklaraštinis slapyvardis, tinklaraštinė ekrano užsklanda; tinklaraštininkų skiltis* ir pan. Daugiažodžių pavadinimų su dėmeniu *tinklarašt-* gausa taip pat liudija variantų, priklausančių tinklaraščio grupei, tinkamumą ir patrauklumą.

Kalbos vartotojų nurodyti leksikos variantų privalumai ir trūkumai iš esmės atitinka *Bendruosiuose naujųjų skolinių norminimo principuose* pateiktus atitikmenų vertinimo kriterijus (plačiau žr. BNSNP 2007). Kriterijus atitinkantis lietuviškas variantas turi realias galimybes konkuruoti su pirminiu, įprastesniu svetimžodžiu, – jų neatitinkantis yra pasmerktas nesėkmei. Tai rodo ankstesni svetimžodžių ir jų atitikmenų konkurencijos tyrimai (žr. Girčienė 2005: 107–127). Svetimžodžių su šaknimi *blog-* ir jų lietuviškų atitikmenų tyrimas patvirtino ankstesnę išvadą, kad vartoseną iš daugybės naujovių neabejotinai pasirenka tas, kurios pasirodo visuomeniškai tikslingiausios, funkcionaliausios (ten pat, 126–127).

Remiantis įvairiais metodais nustatytais leksikos variantų konkurencinės vartosenos polinkiais ir kalbos vartotojų nuomone, tikslinga pateikti rekomendacinę svetimžodžių su šaknimi *blog-* ir jų atitikmenų, turinčių dėmenį *tinklarašt-*, lentelę.

2 LENTELĖ. Rekomenduojami svetimžodžių atitikmenys

Svetimžodis	Atitikmenys
<i>blògas</i>	tinklaraštis
<i>blogeris, blogintojas</i>	tinklaraštininkas, tinklaraščio autorius
<i>blòginti</i>	rašyti (pildyti) tinklaraštį
<i>blòginimas, bloggingas</i>	tinklaraščio rašymas (pildymas)
<i>blog(o)sfera</i>	tinklaraštija
<i>blogrolas</i>	tinklaraščių sąrašas

2 lentelės tęsinys

Svetimžodis	Atitikmenys
<i>blogorama</i>	tinklaraščių apžvalga
<i>audioblogas</i>	garso tinklaraštis, audiotinklaraštis
<i>fotoblogas</i>	nuotraukų tinklaraštis, fototinklaraštis
<i>moblogas</i>	judrusis, mobilusis tinklaraštis
<i>videoblogas</i>	vaizdo tinklaraštis, videotinklaraštis

IŠVADOS

Vartosenoje funkcionuoja per dvidešimt svetimžodžių, turinčių šaknį *blòg-*, ir per dešimt bendrašaknių darinių su lietuviškomis priesagomis, laikytinų sulietuvintais svetimžodžių sinonimais, plg. *blòginimas* ir *blogingas*, arba svetimžodžiais, kur priesaga iš esmės yra prisitaikymo prie lietuvių kalbos gramatinės sistemos priemonė, pvz., *blòginti*. Dažniausi iš jų yra *blògas*, *blogeris*, *blòginti*, *blòginimas*; *blogosfera*; *audioblogas*, *fotoblogas*, *moblogas*, *videoblogas*; *blogorama*, *blogrolas*.

Visiems šiems svetimžodžiams esama lietuviškų atitikmenų. Jie iš esmės sudaro dvi grupes: susiję su vienažodžiu naujadaru *tinklaraštis* (*tinklaraštininkas*, *rašyti tinklaraštį*, *tinklaraščio rašymas*; *tinklaraštija* ir pan.) ir su dvižodžiu svetimžodžio *blògas* atitikmeniu *interneto dienoraštis* (*interneto dienoraščio rašytojas*, *rašyti interneto dienoraštį*, *interneto dienoraščio rašymas*; *interneto dienoraščių visuma* ir pan.).

Nors dvižodis atitikmuo buvo pasiūlytas ir į vartoseną pateko kiek anksčiau nei vienažodis, kalbamuoju metu vartosenoje tarp lietuviškų vienos ir tos pačios realijos pavadinimų neabejotinai pirmauja naujadaras *tinklaraštis* grupės atstovai: iš oficialiosios redaguojamos vartosenos jie praktiškai jau yra išstūmę svetimžodžius, o neoficialiojoje, tarp jų ir tinklaraščiuose, sėkmingai su jais konkuruoja. Būtent šių atitikmenų priimtinumą rodo ir teigiami kalbos vartotojų, tarp jų ir tinklaraštininkų, atsiliepimai, ir *tinklaraščio* grupės žodžių ar jų junginių atitiktis *Bendruosiuose naujųjų skolinių norminimo principuose* išdėstytiems atitikmenų vertinimo kriterijams. Taigi reikėtų pagalvoti apie neperspektyvių variantų mažinimą.

ŠALTINIAI

- Ayto J. *Oxford a Century of New Words*, Oxford University Press, 2007.
- Merriam-Webster's Online Dictionary*, 11th Edition. Interneto prieiga: <http://www.merriam-webster.com>
- KTAŽ 2007: V. Dagienė, G. Grigas, T. Jevsikova. *Kompiuterijos terminų aiškinamasis žodynas*. Interneto prieiga: http://www.likit.lt/?i=terminija/aiskinamasis_zodynas
- Laisvoji interneto enciklopedija „Vikipedija“: http://en.wikipedia.org/wiki/Main_Page
- VLKK KB: Valstybinės lietuvių kalbos komisijos konsultacijų bankas. Interneto prieiga: <http://www.vlkk.lt/konsultacijos>

LITERATŪRA

- BNSNP 2007: *Bendrieji naujųjų skolinių norminimo principai*. Interneto prieiga: <http://www.vlkk.lt/i/news/267.doc>
- Girčienė J. 2005: *Naujųjų skolinių atitikmenys: struktūra ir vartoseną*, Vilnius: Lietuvių kalbos instituto leidykla.
- Jakovlevas V. 2007: *Interneto dienoraščių (blėgų) įtaka internetinės žiniasklaidos turiniui Lietuvoje ir užsienyje: naujausios tendencijos*. [Bakalauro darbas]
- Keinys S. 1984: Lietuvių kalbos hibridai (sąvoka, rūšys ir normiškumas). – *Lietuvos TSR Mokslų akademijos darbai*, A serija, 3 (88), 113–124.
- Mikelionienė J. 2000: Šiuolaikiniai metodai kalbos naujovėms tirti. – *Darbai ir dienos* 24, 65–88.
- Miliūnaitė R. 2008: Tinklaraščių kalbos vieta dabartinės vartosenos schemoje. – *Sociolingvistiniai lietuvių kalbos tyrimai*. J. Jablonskio konferencijos pranešimų tezės. Interneto prieiga: <http://www.lki.lt/php/files/08JJKonfTezes.doc>
- Spiridavičiūtė G. 2007: *Blėgai kaip žiniasklaidos priemonė*. [Bakalauro darbas]

Gauta 2008 10 17

NEW LOANWORDS WITH THE ROOT *BLOG-* AND THEIR EQUIVALENTS

S u m m a r y

The paper discusses new loanwords with the root *blog-* and their Lithuanian equivalents: it investigates the tendencies of using lexical variants and attitudes of language users and the reasons for the non-/acceptance of Lithuanian equivalents. The paper also offers recommendations on the research-based preference of lexical variants.

The actual use has over twenty loanwords with the root *blog-* and over ten coinages consisting of the same root and a Lithuanian component. The coinages should be treated as near-Lithuanian synonyms of loanwords or loanwords which take a Lithuanian component as a means to adjust to the grammatical system of the Lithuanian language. The most frequent of them are the following: *blògas*, *blògeris*, *blòginti*, *blòginimas*; *blogosfera*; *audioblogas*, *fotoblogas*, *moblogas*, *videoblogas*; *blogorama*, *blogrolas*. All of them have Lithuanian equivalents. They fall into two groups: some of them are related to the one-word coinage *tinklaraštis*, the others are derived from *interneto dienoraštis*, a two-word equivalent of the loanword *blògas*.

The investigation has attested to the fact that among the Lithuanian names of one and the same realia currently preference is given to the group of equivalents of the *tinklaraštis* type. The acceptability of the equivalents has been supported by language users as well as bloggers. Moreover, the equivalents are in conformity with the criteria of equivalent evaluation laid down in the principles of norm setting of borrowings. Therefore, a shift in reducing the number of unacceptable variants can be presumed.

JURGITA GIRČIENĖ

Vilniaus pedagoginis universitetas

Studentų g. 39, LT-08106 Vilnius

jurgag@takas.lt